

Valoarea comunicațională a catalogului sistematic

lect. univ. dr. Zenovia Niculescu

"O bibliotecă este un templu al cunoașterii. Clasificarea ei nu trebuie să fie o structură întâmplătoare, miseră, ci un edificiu intern prețios prin partea ei externă și cu o mare valoare intelectuală și educativă."

H. Bliss

În mod tradițional studiile întreprinse asupra catalogului sistematic au relevat preocupări concertante, îndeosebi, asupra laturii pragmatice a constituirii și sistematizării acestui instrument de dezvăluire a colecțiilor de bibliotecă.

Încercăm, în cele ce urmează, să abordăm catalogul sistematic din perspectiva modernă asupra bibliologiei a lui Robert Estival, care o situează în perimetrul științei comunicării scrise: *"bibliologia este știința înscrisului, a oricărui înscris, a diverselor categorii de obiecte scrise, a comunicării scrise."*¹

Este un fapt comun că organizarea catalogului sistematic are în vedere, în principal, cei doi poli de susținere: sistemul C.Z.U. și fondul de publicații al bibliotecii. De foarte puține ori, cititorul, cu întregul său univers de cerințe, deprinderi și motivări informaționale, face parte componentă din strategia constituirii și valorificării catalogului sistematic.

Pe linia evoluției anterioare, catalogul a apărut ca o necesitate a ordonării documentelor de bibliotecă, deci raportarea se făcea preponderent la carte. Remarcăm apoi, delimitarea ariei de utilizare a catalogului la cercuri extrem de restrânse de beneficiari. Astfel, Enzo

¹ Robert Estival, *La Bibliologie*, Paris, P.U.F., 1987, p. 118.

Botasso, prezentând istoria bibliotecilor italiene, menționează: "Catalogul Bibliotecii Ambroziana, întocmit între 1645-1647, pe autori, aranjați după limbă și ordonați alfabetic după nume și prenume, era consultabil numai de **bibliotecari și colegii săi**."²

Privit în diacronie, catalogul de bibliotecă, în care se regăsește un conținut informațional structurat pe anumite criterii, reflectă preocupările culturale și științifice ale epocii respective, precum și un anumit tip de atitudine față de păstrarea, dar și valorificarea spiritualității universale.

În pofida caracterului complex și imaginativ al analizei făcute catalogului sistematic de către remarcabilul bibliolog, Lasso de la Vega, relația catalog-cititor nu este abordată. Din punctul său de vedere, catalogul sistematic "urmarește să transforme întreaga colecție a unei biblioteci într-o singură lucrare științifică, împărțită în capitole și subcapitole, fiecare dintre ele reprezentând o ramură sau o subramură a științei, în care se grupează, la rândul lor, logic și științific, cărțile care tratează despre fiecare dintre ele. Catalogul sistematic este, așadar, o vitrină a ramurii sau a familiei complete a fiecăreia dintre subdiviziunile științifice care figurează în biblioteca organizată conform unui criteriu inspirat de logica și de dezvoltarea științelor, cu aceeași rigoare metodică cu care acestea sunt expuse în cărți și tratate."³

Deși pare surprinzător, chiar în definiția-standard, corelația catalog-cititor este doar implicită: "Catalogul de bibliotecă este un catalog de documente primare și secundare, orânduite conform unor scheme de organizare, punând în evidență, pe măsura acumulării lor, conținutul unei colecții, fondul unei biblioteci sau al unui grup de biblioteci." (STAS 8232-68).

În acest cadru conceptual trebuie introdusă ideea de comunicare și receptare a informațiilor, într-o legătură directă de cauzalitate: catalog-cititor. Din această perspectivă, catalogul devine o structură comunicațională, prin care sunt valorizate informațiile.

Acceptarea ideii de comunicare, în aria de competență a catalogului sistematic, atrage după sine o serie de consecințe, atât în plan conceptual, cât și pragmatic.

Dacă suntem de acord că un catalog sistematic reprezintă un "emițător" de informații, atunci va trebui să ne preocupăm și de

---

² Enzo Botasso, *Storia della biblioteca in Italia*. Milano, Editrice Bibliografice, 1984, p. 73.

³ Javier Lass de la Vega, *Tratado de biblioteconomia. Organización técnica y científica de biblioteca*. Madrid, Mayfe, 1956, p. 37.

"receptorul" acestuia, cititorul. Faptul că nu s-a creat o comunicare bidirecțională a informațiilor: bibliotecar-cititor; cititor-bibliotecar, prin catalogul sistematic, circulația informațiilor s-a fracturat, determinând diminuarea capacității acestuia de a rezolva eficient cerințele beneficiarilor. Și aceasta este o cauză care explică asiduitatea căutării de soluții de regăsire a altor modalități de prelucrare a publicațiilor, în afara sistemului C.Z.U.

Să recunoaștem, că au fost preocupări multiple pentru codificarea și structurarea informațiilor și mai puține care să vizeze direct, accesul la memoria informațională a catalogului sistematic.

Deoarece clasificarea zecimală a publicațiilor și, implicit, catalogul sistematic, au fost raportate doar la carte, omițându-se de cele mai multe ori, cititorul, a avut drept consecință directă reducerea capacității catalogului sistematic de a răspunde adecvat solicitărilor beneficiarilor și de a-și moderniza structurile.

Acesta, ar putea fi un posibil răspuns la întrebarea: De ce nu este consultat catalogul sistematic?

Este în afara oricărei îndoieli că, utilizatorul sistemului trebuie să fie considerat ca un partener activ în conceperea, organizarea și valorificarea informațiilor. În acest sens, catalogul nu ar mai reprezenta doar un instrument de gestiune sau un instrument sistematizat al colecțiilor de bibliotecă, ci ar deveni o memorie informațională activă și dinamică, având posibilități multiple de a oferi date fiabile, pertinente și rapide, cititorului. Am descoperi, astfel, vocația științifică și comunicațională a catalogului sistematic.

În acest context, bibliotecarul va trebui să recepteze mesajele cititorului privind orizontul de așteptare, sfera specializată de interes și nivelul de abordare al diferitelor subiecte, astfel încât, în funcție de acestea, să fie reactualizate, restructurate și optimizate structurile ansamblului informațional al catalogului sistematic.

Din această perspectivă integratoare, cititorul nu numai că are un acces eficient la informații, dar devine un participant important la fiabilitatea și modernizarea catalogului sistematic.

În momentul în care cititorul își va recunoaște propriile reprezentări, din sfera sa de interes, în arhitectura catalogului, prin: fișe divizionare, intrări multiple, adâncimi coerente ale indicilor, etc., atunci, își va schimba atitudinea pasivă față de catalogul sistematic, pe care îl considera un bloc informațional inert. Aceasta implică, în egala măsură, efectul valoric al catalogului sistematic, ce se resimte într-o suită nuanțată de determinări: modelarea percepției cititorului; îmbogățirea opțiunilor de

lectură; dezvoltarea unui întreg sistem de procedee și deprinderi operative de regăsire a informației; diminuarea viziunii restrictive asupra penuriei informaționale și, nu în ultimul rând, influențarea benefică a aptitudinilor și deprinderilor de muncă intelectuală. De asemenea, putem include în acest spectru valoric și capacitatea catalogului sistematic de a reflecta un mediu informațional complex și extrem de divers, prin care este facilitată circulația valorilor: se stabilesc contacte pluridisciplinare, se proiectează evoluția gândirii și civilizației umane, realizându-se, astfel, un dificil, dar important proces de absorbție și difuzare a informațiilor.

Dacă ne referim la componenta comunicațională a catalogului sistematic, prin care un sistem de date pasiv se transformă într-o informație activă, va trebui să luăm în considerare configurația specifică acestui proces de comunicare:

Sursa de informare (cartea) ----> codificarea mesajului (în limbaj C.Z.U.) ----> canalul de codificare (catalogul sistematic) ----> decodificarea mesajului (informația pentru cititor).

Bineînțeles, funcționalitatea optimă a sistemului este redată prin feed-back, dar nu puține sunt cazurile când acesta nu se produce datorită unor bariere comunicaționale, de tipul: distorsionarea mesajelor, pierderi de informații, supraîncărcarea canalelor de comunicare cu date irelevante sau redundante, omiterea centrului de interes al cititorului și lipsa de acuratețe a codificărilor.

Ajungem astfel, la o problema deosebit de importantă, cea a accesului la memoria informațională a bibliotecii, având în vedere că la acest sfârșit de mileniu, centrul de greutate al catalogului sistematic se deplasează de la înmagazinare la dinamizarea receptării informațiilor. Avem în vedere, în principal, infrastructura catalogului sistematic, extinderea ariei de acces a beneficiarilor, consultanța și asistența de specialitate acordate cititorilor, respectarea rigorilor impuse de un proces comunicațional optim și acceptarea ideii că utilizatorul poate și are dreptul de a schimba perspectiva de abordare a sistemului de cataloage.

Toate aceste considerații sunt compatibile cu adevărul, potrivit căruia catalogul sistematic nu este doar un ansamblu structurat de date, ci reprezintă un centru de putere cognitivă și o memorie informațională activă și dinamică, subsumate ariei de interes a cititorului.

Prelucrarea automată a datelor este un mijloc de procesare a colecțiilor de bibliotecă, dirijat spre un anumit scop și controlat în mod nemijlocit prin catalogul sistematic și nu un scop în sine.

Altfel, pe autostrada informării va fi dificil să regăsim marcat "bitul" catalogului sistematic!